

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६
नुसार राज्य उत्पादन शुल्क विभागातील
गट-अ ते गट-ड संवर्गातील पदांकरीता
दिव्यांगासाठी शासन सेवेत पदे सुनिश्चित
करण्याबाबत.....

महाराष्ट्र शासन

गृह विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : एमआयएस-१०२०/प्र.क्र.११७/रा.उ.शु.-१

विस्तार इमारत, ५ मजला, मादाम कामा मार्ग,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक : १८ फेब्रुवारी, २०२१

वाचा :- १) दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६.

- २) केंद्र शासनाच्या सामाजीक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची
दिनांक ०४.०१.२०२१ ची अधिसूचना
- ३) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र. अपंग -२०१३/
प्र.क्र.३५/अ.क.२, दि.३०.०५.२०१८
- ४) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र. दिव्यांग -२०१९/
प्र.क्र. २५१/दि.क.२, दि.१२.११.२०२०
- ५) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र. दिव्यांग -२०१९/
प्र.क्र. २५१/दि.क.२, दि.०२.०२.२०२१

प्रस्तावना :-

सामाजीक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग यांनी वाचा क्र. ३ च्या शासन निर्णयान्वये शासनाच्या आस्थापनेवरील पदे अपंग प्रवर्गासाठी सुनिश्चित केलेली आहेत. त्यामध्ये राज्य उत्पादन शुल्क विभागासाठी गट-अ ते गट-ड संवर्गातील पदे सुनिश्चित करण्यात आली होती. आता दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम ३३ नुसार दिव्यांगासाठी शासन सेवेतील पदांची पदसुनिश्चिती करणे आवश्यक आहे.

२. सामाजीक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय दिनांक ०२.०२.२०२१ नुसार दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ च्या कलम ३३ नुसार दिव्यांगासाठी शासन सेवेतील पदांची पदसुनिश्चिती करणे तसेच ३ वर्षापेक्षा जास्त नसेल इतक्या नियत कालांतराने दिव्यांगासाठी सुनिश्चित केलेल्या शासन सेवेतील जागांच्या यादीचे पुनर्विलोकन करणे आवश्यक आहे. त्यासाठी केंद्र शासनाने दिनांक ०४.०१.२०२१ रोजी प्रसिद्ध केलेल्या अधिसूचनेनुसार राज्य शासनाच्या आस्थापनेवरील दिव्यांगासाठीची पदे सुनिश्चित करणे आवश्यक असल्याने सर्व प्रशासकीय विभागांनी त्याबाबत शासन निर्णय निर्गमित करण्याच्या सूचना उक्त वाचा क्र. ५ नुसार देण्यात आल्या आहेत. सदर शासन निर्णयान्वये कार्यवाही करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन आहे.

शासन निर्णय :-

केंद्र शासनाने दिनांक ०४.०१.२०२१ च्या अधिसूचनेन्वये दिव्यांगासाठी सुनिश्चित केलेल्या पदांची यादी प्रसिद्ध केलेली आहे. सदर अधिसूचनेच्या अनुषंगाने, राज्य उत्पादन शुल्क विभागातील गट-अ ते गट-ड संवर्गातील पदांबाबत दिव्यांगासाठी “विवरणपत्र-अ” मध्ये दर्शविल्यानुसार पद सुनिश्चित करण्यात येत आहे.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संकेतांक क्र. २०२१०२१८१७२८२६२३२९ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरी ने साक्षांकीत करून काढण्यात येत आहे. महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सहपत्र : विवरणपत्र-अ

(शशांक र. सावंत)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. मंत्री (राज्य उत्पादन शुल्क) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
- २) मा. राज्यमंत्री (राज्य उत्पादन शुल्क) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) मा. प्रधान सचिव, राज्य उत्पादन शुल्क यांचे वरिष्ठ स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- ५) आयुक्त, दिव्यांग कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ६) आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ७) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता १/२), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर.
- ८) महालेखापाल (लेखापरीक्षा-१/२), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर.
- ९) सर्व विभागीय उप आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क
- १०) सर्व अधीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क.
- ११) उप सचिव, राउशु, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १२) निवडनस्ती कार्यासन, राउशु-१, गृह विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : एमआयएस-१०२०/प्र.क्र.११७/रा.उ.शु.-१, दिनांक १८.०२.२०२१

सोबतचे “विवरपत्र-अ”

राज्य उत्पादन शुल्क विभागातील दिव्यांगासाठी सुनिश्चित करावयाची पदे.

अ. क्र.	पदनाम	कार्यात्मक आवश्यकता	दिव्यांग प्रवर्गासाठी पदे सुनिश्चित	पदाची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या
गट-अ				
०१	उप आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क (क.श्रे.)	S, ST, W, BN, RW, SE, H, C, MF	a) B, LV b) D, HH c) OA, BA, OL, BL, OAL, CP, LC, Dw, AAV, MDy d) SLD, MI e) MD involving (a) to (d) above	वेगवेगळ्या अनुज्ञाप्तीच्या संदर्भातील बाबींची कार्यवाही करणे. लेखा संबंधीची कामे पाहणे, अनुज्ञप्तीचे निरीक्षण करणे, औषधे व सौंदर्य प्रसाधने, ड्रग्स, अफू, गांजा, भांग याबाबी संदर्भात कार्यवाही करणे, यासंदर्भातील प्रशासकीय कामकाजामध्ये व सह आयुक्तांना कामामध्ये मदत करणे इ.
गट-ब				
०२	सहाय्यक आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क	S, ST, W, BN, RW, SE, H, C, MF	a) B, LV b) D, HH c) OA, BA, OL, BL, OAL, CP, LC, Dw, AAV, MDy d) SLD, MI e) MD involving (a) to (d) above	मुख्यालयाच्या ठिकाणी सहाय्यक आयुक्तांच्या आठ जागा आहेत. तसेच अधीक्षक, दारुबंदी व उत्पादन शुल्क, मुंबई यांच्या कार्यालयात आस्थापना अधिकाऱ्यांची एक जागा आहे. सहाय्यक आयुक्त हा एकापेक्षा अधिक शाखेचा प्रमुख असतो. शाखेतील संपूर्ण कामाची जबाबदारी त्यांच्यावर असते. त्याला आपल्या हाताखालील कर्मचाऱ्यांना मार्गदर्शन करावे लागते. तसेच त्याला शाखेतील कर्मचाऱ्यांवर देखरेख ठेऊन त्यांच्याकडून काम करवून घेण्याची त्याची जबाबदारी असते.
गट-क				
०३	लघुलेखक (वरिष्ठ श्रेणी)	S, ST, W, BN, RW, SE, H, C,	a) B, LV b) D, HH c) OA, OL, BL, OAL, CP, LC, DW, AAV d) ASD, SLD, MI e) MD involving (a) to (d) above	लघुलेखनाचे व टंकलेखनाचे काम करणे, वरिष्ठ अधिकाऱ्यांच्या मार्गदर्शनाखाली इतर कार्यालयीन काम करणे, नोंदवह्या ठेवणे, बैठकीच्या तारखा नोंदवून ठेवणे, गोपनीय पत्र व्यवहार करणे इ.
०४	लघुलेखक (कनिष्ठ श्रेणी)	S, ST, W, BN, RW, SE, H, C,	a) B, LV b) D, HH c) OA, OL, BL,	लघुलेखनाचे व टंकलेखनाचे काम करणे, वरिष्ठ अधिकाऱ्यांच्या मार्गदर्शनाखाली इतर कार्यालयीन

			OAL,CP,LC, DW, AAV d) ASD,SLD, MI e) MD involving (a) to (d) above	काम करणे, नोंदवह्या ठेवणे, बैठकीच्या तारखा नोंदवून ठेवणे, गोपनीय पत्र व्यवहार करणे इ.
०५	कार्यालय अधीक्षक	S, ST, W, BN, RW,SE, H, C, MF	a) B, LV b) D, HH c) OA,BA,OL, BL, OAL, CP, LC, Dw, AAV, MDy d) SLD, MI e) MD involving (a) to (d) above	कार्यालय अधीक्षक हा प्रत्येक शाखेचा प्रमुख असून त्यांच्या हाताखालील कर्मचाऱ्यांना नियंत्रण ठेवतो. त्यांचे काम तपासून वरिष्ठ अधिकाऱ्यांकडे पाठवितो. तसेच वरिष्ठ अधिकाऱ्यांना त्यांच्या कामात मदत करतो.
०६	लेखापाल	S, ST, MF, RW, SE, C	a) B, LV b) D, HH c) OA, OL, BA, BL, OAL, CP, LC, Dw, AAV, d) ASD (M), SLD, MI e) MD involving (a) to (d) above	कार्यालयातील लेखा विषयक देवान-घेवान व्यवहाराचा मुख्य असतो. त्याला वेतन देयके तयार करणे, अंदाज पत्रक तयार करणे, जमाखर्चाचा व ताळमेळ विषयक कामाचा मेळ बसविणे, यासाठी त्याला शाखेत कर्मचाऱ्यां बरोबर व अधिकाऱ्यांना मदत करावी लागत. संबंधित अधिकाऱ्यांना सांख्यिकी माहिती पुरविण्यास तो जबाबदार असतो.
०७	टिप्पणी सहाय्यक	S, ST, W, MF, RW, SE, C	a) B, LV b) D, HH c) OA, OL, BA, BL, OAL, CP, LC, Dw, AAV, MDy d) SLD, MI e) MD involving (a) to (d) above	कार्यालयातील प्रकरणावर योग्य टिप्पणी सादर करणे, प्रकरणे निकालात काढणे, कार्यालयातील कामकाजावर लक्ष ठेवणे.
०८	वरिष्ठ लिपिक	S, ST, W, MF, RW, SE, C	a) B, LV b) D, HH c) OA, OL, BA, BL, OAL, CP, LC, Dw, AAV, MDy d) SLD, MI e) MD involving (a) to (d) above	कार्यालयातील प्रकरणावर योग्य टिप्पणी सादर करणे, प्रकरणे निकालात काढणे, कार्यालयातील कामकाजावर लक्ष ठेवणे.
०९	लघुटंकलेखक	S, ST, W, MF, RW, SE, H	a) B, LV b) OA, OL, BL, CP, LC, Dw, AAV, MDy c) ASD (M), SLD, MI d) MD involving (a) to (c) above	लघूटंकलेखनाचे व टंकलेखनाचे काम करणे.

१०	लिपिक	S, ST, W, MF, RW, SE, H	a) B, LV b) D, HH c) OA, OL, OAL, CP, LC, Dw, AAV d) ASD (M), SLD, MI e) MD involving (a) to (d) above	संदर्भ फाईलाला लावणे, त्यावर कार्यवाही करून वरिष्ठांकडे सादर करणे, निकाल पाहणे, आवक जावक शाखेचे काम पाहणे, तसेच त्याला योग्य विषयक माहिती गोळा करण्याचे काम करणे, टंकलेखनाचे काम करणे वगैरे.
गट-ड				
११	चपराशी	S, ST, W, BN, MF, RW, SE, H	a) B, LV b) D, HH c) OA, OAL, CP, LC, Dw, AAV d) ASD (M, MOD), ID, SLD, MI e) MD involving (a) to (d) above	कार्यालय उघडणे व बंद करणे, साफसफाई करणे, नस्तीची ने-आण करणे, वरिष्ठांच्या सुचनेनुसार कार्यवाही करणे.

Abbreviations:

Sr. No.	Abbreviation	Long Form	Sr. No.	Abbreviation	Long Form
01	B	Blind	11	LC	Leprosy Cured
02	LV	Low Vision	12	Dw	Dwarfism
03	D	Deaf	13	AAV	Acid Attack Victim
04	HH	Hearing Handicapped	14	MDy	Muscular Dystrophy
05	OA	One Arm	15	ASD	Autism Spectrum Disorder (M=Mild, MoD=Moderate)
06	OL	One Leg	16	ID	Intellectual Disability
07	BA	Both Arm	17	SLD	Special Learning Disability
08	BL	Both Leg	18	MI	Mental Illness
09	OAL	One Arm and One Leg	19	MD	Multiple Disabilities.
10	CP	Cerebral Palsy			

Abbreviations:

Sr. No.	Abbreviation	Long Form	Sr. No.	Abbreviation	Long Form
1	S	Sitting	8	PP	Pulling & Pushing
2	ST	Standing	9	MF	Manipulation by Fingers
3	W	Walking	10	RW	Reading & Writing
4	BN	Bending	11	SE	Seeing
5	L	Lifting	12	H	Hearing
6	KC	Kneeling & Crouching	13	C	Communication
7	JU	Jumping			